

УДК 657.423.3:338.3

К.В.Прошина, аспірант

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Лень В.С.

Чернігівський державний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ОЦІНКИ ТА РОЗПОДІЛУ ЗАЛИШКІВ НЕЗАВЕРШЕНОГО ВИРОБНИЦТВА

К.В. Прошина, аспірант

Научный руководитель: к.э.н, доц. Лень В.С.

Черниговский государственный технологический университет, г. Чернигов, Украина

ПРИМЕНЕНИЕ МЕТОДОВ ОЦЕНКИ И РАСПРЕДЕЛЕНИЯ ОСТАТКОВ НЕЗАВЕРШЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА

K.V. Proshina, PhD. Student

Chernihiv State Technological University, Chernihiv, Ukraine

APPLICATION OF METHODS OF ESTIMATION AND DISTRIBUTION OF BITS AND PIECES OF WIP

У статті досліджено методи оцінки залишків незавершеного виробництва. Проаналізовано значимість вибору методу оцінки незавершеного виробництва для цілей бухгалтерського обліку. Сформувані пропозиції щодо оцінки залишків незавершеного виробництва на дату балансу.

Ключові слова: незавершене виробництво, баланс, методи оцінки незавершеного виробництва, запаси.

В статье исследованы методы оценки остатков незавершенного производства. Проанализировано значение выбора метода оценки незавершенного производства для целей бухгалтерского учета. Сделаны выводы и внесены предложения по оценке остатков незавершенного производства на дату баланса.

Ключевые слова: незавершенное производство, баланс, методы оценки незавершенного производства, запасы.

There are methods of estimation of bits and pieces of WIP in the article. The value of choice of method of estimation of WIP is analysed for the aims of record-keeping. Conclusions are formed as evaluated by bits and pieces of WIP upon the date of balance.

Key words: WIP, balance, methods of estimation of WIP, supplies.

Постановка проблеми. Метою функціонування підприємства є отримання прибутку. Проте, на величину прибутку, який відображається у фінансовій звітності, суттєво впливає обрана підприємством політика оцінки статей звітності, методи оцінки запасів при вибутті, методи розподілу непрямих витрат тощо. Важливою складовою запасів є незавершене виробництво, обрані методи оцінки якого та методи розподілу у наступних періодах суттєво впливають на виробничу собівартість випущеної продукції та оцінку залишків запасів на кінець звітного періоду. У зв'язку з цим обґрунтування прийняття методів оцінки незавершеного виробництва є досить актуальним для кожного виробничого підприємства.

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. Проблеми оцінки незавершеного виробництва досліджувались у працях таких вчених, як: Боярський Ю.І. [1-3], Коваль Т.Г.[5], Котляров Е. та Корнілова В. [6], Лень В.С. [8], Слюсарчук Л. [12], Супрунова І.В.[13].

Зокрема Боярський Ю.І. у своїй дисертаційній роботі розробив підхід до організації бухгалтерського обліку незавершеного виробництва, що дозволяє побудувати єдину інформаційну базу облікової інформації щодо незавершеного виробництва за різними рівнями деталізації, орієнтовану на різних користувачів, для підвищення ефективності управління виробничими процесами підприємства [1, с. 6]. Сутність його підходу полягає в тому, що при організації бухгалтерського обліку слід враховувати особливу природу незавершеного виробництва, яка передбачає, з одного боку, удосконалення бухгалтерського обліку витрат, понесених на незавершене виробництво, а з іншого – як одну із складових запасів підприємства. Зокрема, Боярський Ю.І. розробив рекомендації до облікової політики підприємства в частині незавершеного виробництва (класифікація витрат на виробництво; вибір бухгалтерських рахунків для обліку незавершеного виробництва за місцем виникнення).

Лень В.С. розкриває порядок розподілу незавершеного виробництва на його залишки на кінець періоду та на готову продукцію за методами ФІФО та середньозваженої собівартості [8, с. 57].

Слюсарчук Л. зазначає, що за ринкових умов виникає потреба у розробці і застосуванні принципово нових методів оцінки незавершеного виробництва. Розглядає застосування щодо незавершеного виробництва запропонованих П(С)БО 9 “Запаси” методів оцінки запасів при вибутті [12, с. 21] та приходять до висновку, що при попроцесній калькуляції собівартості продукції можливе застосування методів перенесення на готову продукцію залишків незавершеного виробництва за методами ФІФО та середньозваженої і пропонує метод середньозваженої собівартості застосовувати в інфляційних умовах, а метод ФІФО в умовах стабільної економіки.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У науковій літературі недостатньо уваги приділяється комплексному дослідженню методів оцінки незавершеного виробництва на дату балансу та їх порівняльним характеристикам, а також методам розподілу витрат між незавершеним виробництвом та готовою продукцією.

Метою дослідження є виявлення можливих методів оцінки залишків незавершеного виробництва та їх впливу на фінансовий результат, а також їх застосування для прийняття управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу. Оцінка незавершеного виробництва на дату балансу та методи розподілу незавершеного виробництва на готову продукцію та його залишок на кінець періоду впливають не лише на структуру балансу, але й на фінансові результати підприємства. Проте, у П(С)БО не міститься таких понять як “методи оцінки незавершеного виробництва на дату балансу” та “методи розподілу незавершеного виробництва”. В системі П(С)БО незавершене виробництво розглядається як частина виробничих запасів. Зокрема П(С)БО 9 “Запаси”, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 20 жовтня 1999 р. № 246 розглядає у складі запасів активи, які перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва. Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 “незавершене виробництво” є додатково вписуваним рядком у балансі підприємства.

Відповідно до п. 24 П(С)БО 9 запаси (а отже і незавершене виробництво) на дату балансу відображаються в бухгалтерському обліку і звітності за найменшою з двох оцінок: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації. Чиста вартість реалізації визначається по кожній одиниці запасів вирахуванням з очікуваної ціни продажу очікуваних витрат на завершення виробництва і збут.

У П(С)БО 9 наводиться таке визначення чистої вартості реалізації запасів – очікувана ціна реалізації запасів в умовах звичайної діяльності за вирахуванням очікуваних витрат на завершення їх виробництва та реалізацію.

Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів, затверджені Наказом Міністерства фінансів України від 10 січня 2007 р. № 2, не перелічують конкретних методів оцінки незавершеного виробництва, але пропонують більш уточнене визначення у порівнянні з П(С)БО 9: незавершене виробництво – це не закінчені обробкою і складанням деталі, вузли, вироби та незакінчені технологічні процеси. Незавершене виробництво на підприємствах, що виконують роботи та надають послуги, складається з витрат на виконання незакінчених робіт (послуг), щодо яких підприємством ще не визнано доходу.

Дослідження п. 9 МСБО 2 “Запаси” показує, що вимоги національних стандартів повторюють міжнародні стандарти: “запаси оцінюються за меншою з таких двох величин: собівартість та чиста вартість реалізації”.

Згадані П(С)БО, МСБО та Методичні рекомендації окреслюють застосування даних методичних підходів лише концептуально, не уточнюючи їх. У виборі методу оцінки

незавершеного виробництва підприємство має певний вибір. Отже, існує необхідність дослідити роботи інших дослідників з даного питання. Результат аналізу праць різних дослідників в рамках застосування концепцій оцінки незавершеного виробництва передбачених обліковими стандартами наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Методи оцінки незавершеного на дату балансу

Автор	Методи оцінки незавершеного виробництва (НЗВ)
<i>Використання концепції чистої вартості реалізації</i>	
Боярський Ю.І. [3, с. 71]	Розглядає 2 підходи: 1) ЧВР = (Ціна реалізації готової продукції – Витрати на збут готової продукції) × Коефіцієнт готовності НЗВ 2) ЧВР = Ціна реалізації готової продукції – Витрати на збут готової продукції – Витрати на завершення готової продукції Пропонує визначати чисту вартість реалізації варіантом 2, так як коефіцієнт готовності НЗВ визначити складно.
<i>Використання концепції собівартості (первісної) вартості</i>	
Боярський Ю.І. [3, с. 73]	Зазначає, що з теоретичної точки зору оцінка НЗВ визначається П(С)БО. Варіанти оцінки розглядає за уже недіючим Положенням про організацію бухгалтерського обліку та звітності в Україні: – за фактичною або нормативною (плановою) виробничою собівартістю; – за прямими статтями витрат; – за вартістю сировини, матеріалів і напівфабрикатів використаних у виробництві; – за фактично понесеними витратами.
Слюсарчук Л. [12, с. 21-27]	Зазначає, що у вітчизняній літературі щодо оцінки незавершеного виробництва існують такі думки: незавершене виробництво слід оцінювати за фактичною собівартістю, нормативною собівартістю або відповідною знижкою з ціни фабрикату, або послідовною калькуляцією за переділом, якщо виробництво має їх два або більше.
Супрунова І.В., Боярський Ю.І. [13, с. 459-467]	Зазначають, що згідно з П(С)БО 9 “Запаси” незавершене виробництво може оцінюватися: – за найменшою із двох оцінок – первісною або чистою вартістю реалізації (П(С)БО 9, п. 24); – за нормативними затратами (П(С)БО 9, п. 21).
Котляров Е., Корнілова В. [6]	Розглядають такі методи оцінки НЗВ: - за фактичною виробничою собівартістю; - за прямими витратами; - за вартістю сировини, матеріалів, напівфабрикатів; - за плановою (нормативною) виробничою собівартістю.

Аналіз таблиці 1 засвідчує, що існує мало досліджень щодо застосування чистої вартості реалізації до незавершеного виробництва. Отже, даний напрям є перспективним щодо розробки.

Розглядаючи оцінку незавершеного виробництва в рамках концепції собівартості (первісної вартості) не можна не звернути увагу на те, що ряд дослідників (Боярський Ю.І., Котляров Е., Корнілова В.), по-суті, вийшли за межі П(С)БО 9 “Запаси”. Автори стверджують те, що залишки незавершеного виробництва можуть оцінюватись за: фактичною або нормативною собівартістю, за прямими витратами, за вартістю сировини і матеріалів та за фактично понесеними витратами. Відповідно до п.10 П(С)БО 9 первісною вартістю запасів, що виготовляються власними силами підприємства, визнається їхня виробнича собівартість, яка визначається за Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 “Витрати”. Такий підхід відповідатиме П(С)БО тільки тоді, коли оцінка незавершеного

виробництва лише за матеріальною складовою відбувається у випадку, якщо обробка не почалась. В іншому випадку, такий підхід суперечить П(С)БО 9.

Оцінка незавершеного виробництва здійснена на основі виключно прямих витрат суперечить стандартам бухгалтерського обліку. У П(С)БО 16 “Витрати”, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. № 318, від підприємств вимагається здійснювати розподіл загальновиробничих витрат: тобто суми, накопичені на рахунку 91 “Загальновиробничі витрати” розподіляються між рахунками 901 “Собівартість реалізованої готової продукції” та 23 “Виробництво”. Залишок за рахунком 23 “Виробництво” і дає суму незавершеного виробництва. Згідно з П(С)БО незавершене виробництво включає не тільки прямі, а й непрямі витрати. Проте, застосування методу оцінки незавершеного виробництва за прямими витратами або за витратами сировини та матеріалів, в окремих випадках, є можливим. Наприклад, у ситуації, коли підприємство не має загальновиробничих витрат, то можна застосовувати метод прямих витрат. Метод оцінки на дату балансу за прямими матеріальними витратами має місце за двох умов: відсутність загальновиробничих витрат; сировина й матеріали надішли на виробничі лінії, але їх обробка не почалась.

Детальніше дослідження показує, що незважаючи на норми П(С)БО 9, деякі діючі галузеві рекомендації з калькулювання собівартості дозволяють інші методи оцінки незавершеного виробництва, крім фактичної собівартості. Зокрема пп. 3.3.7.2 Положення з формування собівартості продукції (послуг) і витрат операційної діяльності коксохімічних підприємств пропонується продукцію, що не пройшла всі стадії технологічного процесу, оцінювати одним з наступних способів:

1. виходячи з методу оцінки вибуття запасів з урахуванням вартості незавершеного виробництва на початок періоду і вартості сировини, напівфабрикатів, основних матеріалів, відображеної в статті “Сировина, напівфабрикати і основні матеріали”;

2. виходячи з фактично понесених (планових) витрат.

Супрунова І.В. та Боярський Ю.І. вважають, що окрім первісної вартості та чистої вартості реалізації оцінка незавершеного виробництва може здійснюватися за нормативними затратами [13, с. 459-467]. Оцінка за нормативними затратами полягає у застосуванні норм витрат на одиницю продукції (робіт, послуг), які встановлені підприємством з урахуванням нормальних рівнів використання запасів, праці, виробничих потужностей і діючих цін. Таким чином, оприбуткування готової продукції може відбуватися за нормативними затратами, якщо такий підхід закріплений обліковою політикою підприємства (бухгалтерський запис Дт 26 “Готова продукція” Кт 23 “Виробництво”). Звичайно, такий підхід впливає на вартість залишків незавершеного виробництва, але дослідники не врахували той факт, що відповідно до вимог того ж П(С)БО 9 оцінка продукції за нормативними затратами коригується до фактичної виробничої собівартості. У разі виявлення відхилень від норм фактичну собівартість продукції визначають так: до нормативної собівартості додають перевитрати (Дт 26 “Готова продукція” Кт 23 “Виробництво”) або віднімають економію (сторно Дт 26 “Готова продукція” Кт 23 “Виробництво”), а також додають (віднімають) витрати, викликані зміною норм протягом звітного періоду за кожною статтею витрат [14]. Таким чином, судячи з даних проведень, на дату балансу незавершене виробництво та готова продукція відображаються по суті за відкоригованою вартістю, яка дорівнює фактичній. Отже, нормативні затрати не можна вважати самостійним методом оцінки незавершеного виробництва або методом розподілу вартості між залишками готової продукції та незавершеного виробництва.

Отже, на основі проведеного аналізу можна дійти висновку що до методів оцінки незавершеного виробництва на дату балансу, які відповідають П(С)БО, можна віднести: оцінку за чистою вартістю реалізації, оцінку за фактичною собівартістю. Логічна схема оцінки наведена на рисунку 1.

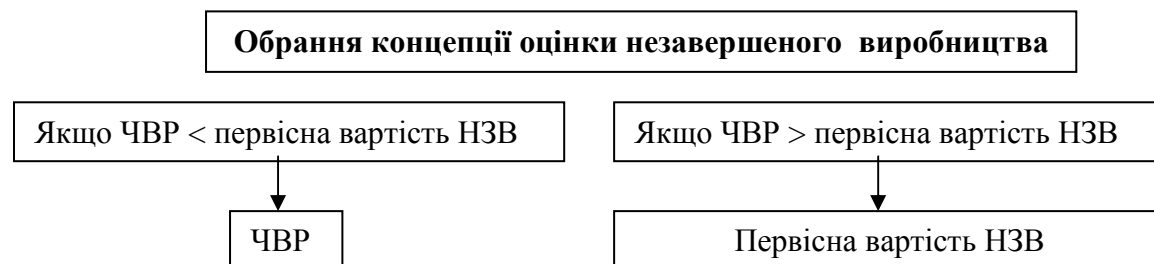

Рис. 1. Логічна схема обрання концепції оцінки незавершеного виробництва на дату балансу

Для визначення чистої вартості реалізації ключовим є визначення коефіцієнту готовності незавершеного виробництва або витрат на завершення готової продукції (рисунок 2).

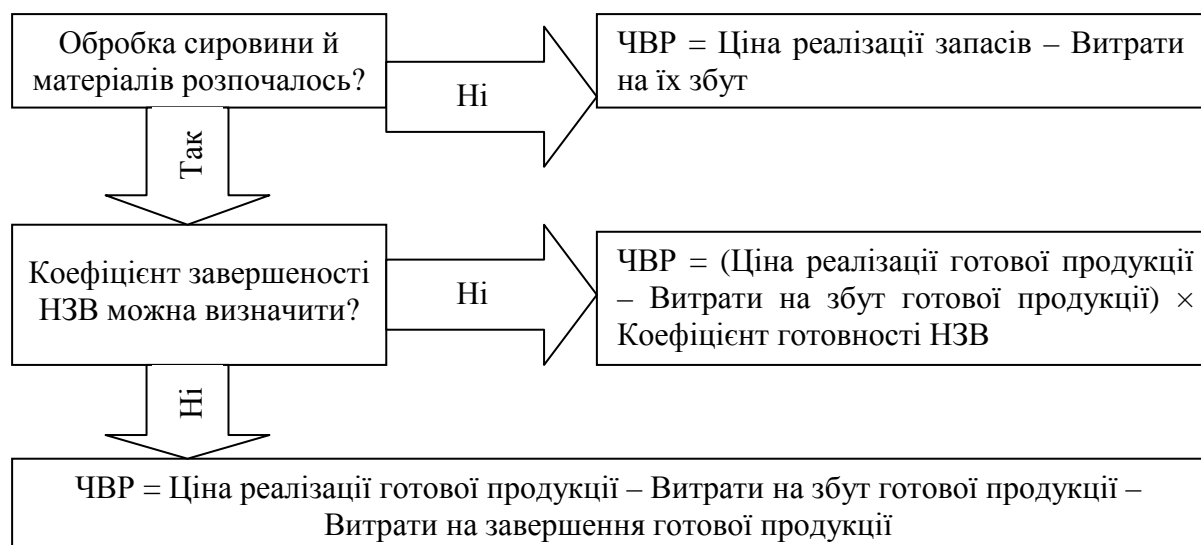

Рис. 2. Логічна схема обрання підходу до визначення чистої вартості реалізації незавершеного виробництва

Аналізуючи логічні схеми, наведені на рисунках 1 та 2, слід зазначити, що оцінка незавершеного виробництва за чистою вартістю реалізації для діючого підприємства, незважаючи на діючі вимоги П(С)БО 9 та МСБО 2, які орієнтуються на концепцію справедливої вартості (чиста вартість реалізації є різновидом справедливої вартості) не завжди є коректною. Дана оцінка не впливає на собівартість виготовлюваної продукції минулих періодів, а впливає на собівартість продукції майбутніх звітних періодів (одночасно також впливає на фінансовий результат минулого та звітного періоду). Оцінка за чистою вартістю реалізації доречна при виставленні підприємства на продаж (можливо також при ліквідації), а також, коли підприємство минулі збитки не хоче переносити на майбутні періоди. Якщо вплив на майбутній фінансовий результат внаслідок такої оцінки є суттєвим, то її результати необхідно зазначити у Примітках до фінансової звітності.

На оцінку незавершеного виробництва на основі концепції первісної вартості впливають такі фактори:

1. Методи включення незавершеного виробництва до собівартості продукції: ФІФО, середньозваженої собівартості, ідентифікованої собівартості. На основі П(С)БО 9 обрано саме дані підходи, виключаючи метод нормативних затрат, так як уже було доведено, що його не можна вважати самостійним методом обліку незавершеного виробництва, та метод ціни продажу, тому що незавершене виробництво, як правило не є об'єктом прямого продажу. Детально застосування даних підходів описано Лінником М.В. [8];

2. Метод розподілу загальнозаводських витрат. Наприклад, ним можуть бути методи: прямих витрат, прямий розподіл, покроковий розподіл, метод системи лінійних рівнянь [7].

Використовувати метод ідентифікованої собівартості можна здебільшого в одиничному або (не завжди) в дрібносерійному виробництві – якщо мова йде про незавершене замовлення, за яким накопичувалися фактичні витрати.

Дослідження методів розподілу витрат між залишками незавершеного виробництва та готовою продукцією та їх вплив на фінансовий результат здійснимо на основі методики [8, с. 57] на основі вихідних даних таблиці 2.

Таблиця 2

Вихідні дані для оцінки впливу на фінансовий результат методів включення незавершеного виробництва до собівартості продукції

Елемент вартості	Еквівалентна кількість НЗВ на початок, од.	Вартість НЗВ на початок, гр. од.	Готова продукція за період, од.	Еквівалентна кількість НЗВ на кінець, од.	Заг. к-сть екв. од. (=4+5)	Всього витрати за період (оборот Дт 23), гр. од.	Витрати матеріалів на одиницю продукції =7/6
Матеріальна складова	2400	3600	8000	3000	11000	18000	1,64
Витрати на обробку (оплата праці, соцзаходи тощо)	1440	2160	8000	1800	9800	20000	2,04
Всього	3842	5763	16000	4800	20800	38000	1,83

Використовуючи метод ФІФО та метод середньозваженої собівартості проводимо розрахунок на основі вихідних даних в таблиці 3.

Таблиця 3

Розрахунок вартості незавершеного виробництва та готової продукції

Метод оцінювання	Вартісна оцінка готової продукції	Вартісна оцінка НЗВ
ФІФО	$= 5763 + 38000 - 3000 \cdot 1,64 - 1800 \cdot 2,04 = 35171$	$= 5763 + 38000 - 35171 = 8592$
Середньозважена собівартість	$= 1,83 \cdot 1600 = 29280$	$= 4800 \cdot 1,83 = 8784$
Різниця в оцінці	+ 5891	-192

За методом ФІФО (від англійського first in first out, що перекладається як перший прийшов, перший пішов) вважається, що незавершене виробництво на кінець періоду виникає при виробництві нових одиниць продукції, виготовлення яких розпочато в звітному періоді, а тому незавершене виробництво на початок звітного періоду повністю переноситься на готову продукцію. Метод середньої зваженої заснований на включенні незавершеного виробництва в загальну собівартість випущеної продукції та еквівалентну кількість продукції незавершеного виробництва.

На основі проведених розрахунків бачимо, що застосування різних методів включення незавершеного виробництва до собівартості готової продукції змінює як вартість залишку незавершеного виробництва на кінець періоду, так і вартість готової продукції, що при її реалізації буде впливати на фінансовий результат. Так, якщо на основі умовного прикладу таблиць 2 та 3 підприємство реалізує всю свою виготовлену готову продукцію, то при застосуванні розподілу незавершеного виробництва за методом ФІФО собівартість реалізованої готової продукції буде більшою порівняно з застосуванням методу середньозваженої собівартості на 5891 грн (20,1 %), а отже, і фінансовий результат від операційної діяльності за даний період буде меншим на цю ж величину.

Розподіл витрат між собівартістю готової продукції та незавершеним виробництвом можна здійснювати також за методом ідентифікованої собівартості. При застосуванні цього методу в обліку має накопичуватись точна інформація щодо того, яка частина незавершеного виробництва була оброблена та перейшла до стану готової продукції.

Це можливо в одиничному або (не завжди) в дрібносерійному виробництві. Тому зазвичай застосовуються інші методи, що дають лише приблизну оцінку.

Щодо незавершеного виробництва існує також питання узгодження методів розподілу незвершеного виробництва на готову продукцію і його залишок на дату балансу з методами оцінки запасів при вибутті. Наприклад, чи можливе використання при списанні запасів у виробництво методу ФІФО, а при розподілі витрат між залишком незавершеного виробництва і готовою продукцією середньозваженої собівартості. Так, пункт 16 П(С)БО 9 вимагає, що “для всіх одиниць бухгалтерського обліку запасів, що мають однакове призначення та однакові умови використання, застосовується тільки один із наведених методів”. Незавершене виробництво є також різновидом запасів, але уже з іншим призначенням та умовами використання. Наприклад, сировина і матеріали після початку їх обробки змінюють свою матеріальну форму, а отже змінюються й умови їх використання. До того ж, метод оцінки запасів при вибутті та метод розподілу незавершеного виробництва на дату балансу на залишок незавершеного виробництва та готову продукцію – це різні за своєю метою методи. Тому можна використовувати різні методи оцінки запасів при списанні запасів у виробництво та розподілі витрат між залишками незавершеного виробництва та собівартістю готової продукції.

Виробничі запаси — частина сукупних запасів, призначених для виробничого споживання. До виробничих запасів відносять сировину, матеріали, що надійшли до споживачів, але ще не використані й не піддані переробці. До складу незавершеного виробництва належать залишки сировини, основних матеріалів та напівфабрикатів, що знаходяться в апаратах у процесі переробки; залишки продукції в обробних цехах, що не пройшли всіх стадій обробки; продукція, обробка якої закінчена, але яка не пройшла випробування і не прийнята відділом технічного контролю; неукмплектована, неупакована і незакоркована продукція, якщо вона відповідно до технічних умов вважається готовою і підлягає передаванню на склад у укмплектованому вигляді.

Висновки. Проведене дослідження методів оцінки незавершеного виробництва на дату балансу та його розподілу на за залишки на кінець періоду та готову продукцію дозволяють зробити такі висновки і пропозиції:

1. Основними концептуальними підходами до оцінки незавершеного виробництва є концепція чистої вартості реалізації та первісної вартості.

2. Основними методами оцінки незавершеного виробництва, які використовуються в обліку є: за фактичною виробничою собівартістю, за прямими витратами, за вартістю сировини, матеріалів, напівфабрикатів. Повною мірою П(С)БО 9 відповідає тільки метод оцінки за фактичною виробничою собівартістю. Однак, у вимогах деяких галузевих положень та методичних рекомендацій з формування собівартості перелічуються й інші методи оцінки: за вартістю сировини і матеріалів, за прямою собівартістю, за нормативними витратами.

3. На вартість незавершеного виробництва на кінець періоду впливають: методи його оцінки на дату балансу, методи включення незавершеного виробництва до собівартості продукції, методи розподілу загальновиробничих витрат.

4. Методи оцінки незавершеного виробництва за вартістю сировини і матеріалів, прямою собівартістю, можуть бути використані в управлінському обліку або в обмеженому колі ситуацій, наприклад, при трудомісткості визначення фактичної виробничої собівартості, незначній частці непрямих витрат, значній частці матеріальної складової, коли вплив на показники є несуттєвий.

5. Застосування різних методів та баз розподілу витрат обслуговуючих виробництв призводить до різних значень собівартості реалізованої продукції та вартості незавершеного виробництва.

6. Враховуючи суттєвий вплив застосовуваної методики оцінки незавершеного виробництва та його розподілу на фінансові результати, в документі про облікову політику підприємства повинні зазначатись відповідні застосовувані методи.

Список використаних джерел

1. Боярський Ю.І. Бухгалтерський облік і контроль незавершеного виробництва в системі управління підприємством : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандид. екон. наук : спец. 08.00.09 “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)” / Ю.І. Боярський. – Житомир, 2011. – 23 с.
2. Боярський Ю.І. Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку незавершеного виробництва: стан та перспективи розвитку / Ю.І. Боярський // Вісник ЖДТУ. – 2012. – № 2 (56). – С. 31-36.
3. Боярський Ю.І. Оцінка залишків незавершеного виробництва: проблеми визначення / Ю.І. Боярський // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Міжнародний збірник наукових праць. – 2011. – Випуск 2(20). – С. 70-76.
4. Коваль Т.Г. Особливості оцінки незавершеного виробництва на підприємствах металургійної промисловості // Матеріали Міжвузівської науково-дослідницької конференції молодих вчених, аспірантів та студентів “Актуальні проблеми обліку, аналізу та аудиту в Україні. 20 квітня 2012 р. Донецьк 2012. – С. 130-133.
5. Котляров Е., Корнілова В. “Незавершене виробництво: особливості оцінки та обліку” / Е. Котляров Е., В Корнілова // Бухгалтерія. – 2008. – № 48. – С.53-59.
6. Лень В.С. Методи розподілу непрямих виробничих витрат та їх вплив на собівартість продукції / В.С. Лень // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. – 2012 р. – №3(60). – С. 298-306 с.
7. Лень В.С. Управлінський облік: Навч. посібник. – К.: Знання–Прес, 2006. – 317 с.
8. Лінник М.В. Теоретичні проблеми бухгалтерського обліку і оцінка незавершеного виробництва / М.В. Лінник // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Міжнародний збірник наукових праць. – Житомир, 2007. – Випуск 3(9). – 135 с.
9. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості, затверджені наказом Міністерства промислової політики України від 09.07.2007 р. № 373.
10. Положення з формування собівартості продукції (послуг) і витрат операційної діяльності коксохімічних підприємств // Режим доступу: <http://industry.kmu.gov.ua/>
11. Слюсарчук Л. Облік незавершеного виробництва / Л. Слюсарчук // Бухгалтерський облік і аудит. – 2002. – № 10. – С. 21-27.
12. Супрунова І.В., Боярський Ю.І. Незавершене виробництво: оцінка та облікове відображення // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу, 2 (20), ЖДТУ, – 2012. – С. 459-467.
13. Облік виготовлення та собівартості готової продукції / Правда М., Кремень О. // Дебет-Кредит. – 2001. – № 25. – С. 10-15.